

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מלאכים, אנחנו לא נהיה מושחתים! שלח אותם למטה והיו עוד יותר מושחתים.

אבל נח – "תמים". אז אם נח – איש, אם נח – צדיק, אם נח – תמים, למה דורו לא ניצל בזכותו? למה בניו לא ניצלו בזכותו והיו צריכים להיות קטנים פחות מגיל 100 שנה?

כשמשה רבנו אמר, רבונו של עולם, נח לא הציל את דורו, אני הצלתי את דורי, משמע מכאן שאדם שמציל את דורו זו דרגה גבוהה, דרגה חשובה. באה התורה ועונה לנו תשובה, למה נח לא הציל לא את בניו ולא את דורו? "את האלהים התהלך נח". ואומר רש"י: "ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו, נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק והולך". לפי הפשט אומר רש"י שנה היה צריך עזרה מבורא עולם להתחזק, את האלהים התהלך נח, אבל אברהם אבינו היה מטבעו, מכחו, היה מתחזק בעצמו והולך.

המפרשים הסבירו עוד פירוש. אברהם אבינו היה ילד קטן, הכיר את בוראו כשהיה קטן. חזר הביתה. רואה פסלים, רואה שאביו אוכל לפסלים, רואה שאביו מכין ומוכר פסלים, הוא לוקח פטיש ושובר. מה אכפת לך!! אתה אברהם הבן של תרח, תרח עושה, אתה מה אתה מתערב?! בא נמרוד ואומר: נמרוד הוא גיבור חיל, איש ציד לפני ה'! הולך אברהם אבינו ואומר לו, לא, אתה שקרן! אתה לא בורא עולם, אתה בן אדם! אומר לו נמרוד לאברהם אבינו אני אשים אותך בבית סוהר, ושם אותו בבית סוהר. הוציא אותו, אולי תחזור בתשובה? תאמין שנמרוד נמרוד, אומר – לא! ה' הוא האלקים! זרק אותו לכבשן האש! היה יכול לברוח אברהם אבינו, לא! הולך וצועק "ה' הוא האלקים!!". ניצל מכבשן האש, נשאר במקום עד שאמר לו ה' "לך לך". בא לארץ ישראל "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם" בכל מקום ומקום שהיה הולך, היה הולך ומשפיע שיאמינו בהקדוש ברוך הוא.

אברהם אבינו הוא לא נשאר שקט במקומו באזור שלו, אלא הלך ממקום למקום, מבית לבית, ממשפחה למשפחה, מעיר לעיר, ממדינה למדינה, לפרסם אותו יתברך שמו ויתעלה! או כמו שאומר הרמב"ם ששלח שליחים וכתב ספרים ושלח להם לכולם נגד נמרוד, נגד עבודה זרה, אמונה בהקדוש ברוך הוא! אז אברהם אבינו, בכל מקום ומקום שהלך היה הולך ומתחזק, "אשר התהלכתי לפניו" – לפני הקדוש ברוך הוא הלך לכל מקום ומקום הלך לפרסם אותו יתברך שמו ויתעלה, עד שקרא לו ה' "אברהם אהובי", אז אברהם הזה היה יכול להגין על דורו. היה יכול להציל את לוט מתוך סדום ועמורה שהיו רעים וחטאים לה' מאוד. היו רעים לשמים ורעים לבריות, אז בזכות ה' ראה: "ויזכור ה' את אברהם" והציל את לוט.

אבל אצל נח, מכיון ש"את האלקים התהלך נח", נח היה מסוגר בתוך ארבע אמותיו. לא הלך להשפיע ולא הלך לפרסם, לא הלך לעשות... אלא מה? היו באים, לועגים עליו, היה עונה להם, ואם היו צוחקים עליו היה עונה להם, מה אתה בונה בניין במשך מאה עשרים שנה? מי בונה בניין במשך כל כך הרבה זמן? ואיזה בניין אתה בונה? לו היית בונה בניין

השיעור לעילוי נשמת :
מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



פרשת השבוע : נח

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ט.

הלכות בורר בשבת

איסור בורר

כבוד מעלת הרבנים הנכבדים, הצופים, המאזינים, קהל קדוש ונכבד. בפרשת נח התורה מתחילה שוב לדבר על נח, בסוף פרשת בראשית כתוב שנולד נח ואמרו: 'זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו' והפעם כתוב: 'אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, את האלהים התהלך נח', ואז כתוב: 'ויולד נח שלושה בנים'.

חז"ל אומרים שהילד הראשון שנולד לו לנח, כלומר (בניו היו) שם, חם ויפת, שם שנכנס לתיבה, יפת היה יותר גדול ממנו, ואז יפת היה יותר גדול והיה פחות מגיל 100 שנה, בכדי שלא ייענשו בעוון המבול, לכן היו פחות מ-100 שנה. כמו שהיום לא מענישים על פחות מגיל 20 שנה, אז היו מענישים רק מ-100 שנה. אז הקדוש ברוך הוא מנע ממנו מנח להביא בנים עד שיהיו קטנים פחות מגיל 100 שנים כשנכנסים לתיבה. משמע מכאן, שיפת ושם וחם לא היו כל כך צדיקים שהיו יכולים להציל את עצמם, והיו צריכים להיות פחות מגיל עונשים כדי שהזכות של נח תגן עליהם.

שואלים המפרשים: 'אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, את האלהים התהלך נח'. איש צדיק תמים – האם ה"איש" פה גם כן מעלה? או "איש" זה איש צדיק ואיש תמים וזה הכוונה? או "איש" כמו שכתוב על משה רבנו: "והאיש משה ענו מאוד", האישיות של משה רבנו היא אישיות מיוחדת.

אומר מהר"ם אלשיך, אין הכי נמי, "אלה תולדות נח – איש", נח עצמו היה אישיות מיוחדת, אישיות גדולה וחשובה. דבר נוסף היה "צדיק", וכמה שביוזו אותו אנשי דור המבול וכמה שלעגו עליו דור המבול: "ויעש נח ככל אשר ציוה אותו אלקים", מה שאמר לו ה' הוא עושה.

"תמים" – היה עובד בשלמות את הבורא יתברך שמו ויתעלה. דור המבול היו דור מושחתים, דור המבול היו דור אנשים שהיו מלאי חמס, ולא רק זה אלא דור המבול, נוסף על המושחתים שהיו בדור המבול, אז כתוב "והיו" גם כן "בני הנפילים", "הנפילים היו בארץ" היו אלה בני המלאכים, מלאכים גדולים באו ואמרו להקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם אנחנו אמרנו לך "מה אנוש כי תזכרנו", מה אתה בורא בני אדם? תראה מה קרה מהם! תראה מה הם עשו!! אמר להם הקדוש ברוך הוא, אם אתם תרדו למטה אתם תהיו יותר מושחתים! אמרו, לא! אנחנו



קול צופיך

מרת מרדכי אליהו זצוק"ל

הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מרת מרדכי אליהו זצוק"ל

על כך הוא אומר: "מפני שכל המלאכות מותרים לאדם בימי חול...", בימי חול, אדם יודע כל המלאכות שרוצה לעשות תעשה, את כל הט"ל מלאכות שכתוב במסכת שבת שאסור לעשות בשבת – ביום חול אדם יכול לעשות אותם. ובטבעיות אדם עושה אותם בימות החול ומתרגל האדם לעשות את העבודות האלה, ולא בדיל מינייהו, ולא פורש מהם. בה ביום השבת אומרים לו: דע לך, ביום השבת אני מזכיר לך שכל המלאכות שהתרת לך אתה לא יכול לעשות. "לא תעשה כל מלאכה", שום מלאכה אסור לך לעשות. ואז – "אף על פי שהתרת לך בששת ימי הבריאה, בשבת צריך זהירה גדולה", תזהר מאוד מאוד שלא תשכח אותם. זה בעניין כלל הלכות שבת.

ואם באים אנחנו להלכות מיוחדות, כתוב: "נודע לנו כי הלכות בורר בשבת רבים המה, וצריך שמירה גדולה לאדם שלא ישגה בהם מפני שאדם רגיל בהם בימי החול". אותו דבר – כמו שהתורה הזכירה בשבת, תזהר אל תעשה כל מלאכה שאתה רגיל בימי החול, על בורר גם כן התורה באה והזהירה, חז"ל הזהירו על בורר במיוחד. למה? אומר מהר"ש אבוהב בספר הזכרונות: "בורר – מלאכה זו מן הקשות שבשבת להזהר בכל דקדוקיה ותלקיה". בורר זה דין חמור, וצריך מאוד מאוד להזהר. אם בורר כל כך חמור, אז איך הקדוש ברוך הוא ציוה אותנו להזהר בדיני בורר? אם זה כל כך חמור שאי אפשר להזהר, שהרי הקדוש ברוך הוא לא מזהיר אותנו על דברים שאי אפשר לקיים אותם?

אלא אפשר לקיים אותם, אם תלמד הלכות בורר, ועוד הפעם תלמד הלכות בורר ועוד הפעם תלמדו הלכות בורר, כל פעם ופעם שתלמד – אתה תזכור עוד הלכה ועוד פרט ועוד פרט, ותזהר בהלכות האלה.

הגמרא במסכת שבת ע"ד (עמוד א'), הגמרא דנה בדין בורר. וז"ל: "תנו רבנן: היו לפנינו מיני אוכלין - בורר ואוכל בורר ומניח, ולא יברור, ואם בירר - חייב חטאת". אומרת הגמרא, הברייתא הזאת לא מובנת, פעם אתה אומר בורר, פעם אתה אומר אוכל, פעם אתה אומר בורר ומניח, פעם אתה אומר לא יברור, ופעם אתה אומר חייב חטאת, איך זה יכול להיות? או מותר לברור או אסור לברור, או חייב חטאת או לא חייב חטאת! איך הגמרא מסבירה את הברייתא הזאת?

והגמרא שם מאריכה להסביר, ומתוך דברי הגמרא יוצא שדין בורר זה לא כמו שאר מלאכות, בשאר מלאכות – אדם מוציא בשבת מקום למקום – יש שיעור מסויים כמה יוציא. אבל במלאכת בורר, כבר בגרגיר אחד של עפר בתוך סיר מלא אוכל, הוא אינו בטל ברוב ו"אחרי רבים להטות" או פי שישים או פי מאה, או פי אלף! אלא נחשב בורר בגרגיר עפר וחייב חטאת אם התרו בו.

יש שאלה, הרי יש לנו כלל בכל הלכות שבת, האם במלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה או לא. להרמב"ם - חייב. אבל לשולחן ערוך רוב הפוסקים אומרים שמלאכה שאינה צריכה לגופה אדם לא חייב רק מדרבנן. שואלים המפרשים: חייב חטאת?! והרי רק לקחתי אבן מתוך הצלחה שיש בה כל התבלינים, או צלחת שיש בה קטניות. וכן לקחתי סלט וסחטתי עליו לימון שמותר לסחוט על אוכל, וירד גרעין או שני

מברזלים, נו!! מוכן. אבל אתה בונה בניין מעצים... אתה טוען שיבואו גשמים ויבוא מבול ויהרוס את כל הבתים הגבוהים, את כל ההרים וכל האדמה תימחה, אם כן גם העץ שלך יימחה! לעגו עליו. אף על פי כן נח לא אכפת לו היה, הוא היה עושה את כל הדברים האלה בתמימות ובשלמות!

דור שכל כך היה מושחת עד שהאווירה היתה מושחתת. האויר היה מושחת. וכשהאוויר מושחת – זה היה משפיע גם על הבהמות. גם הבהמות היו מושחתות. רק הבהמות שלא היו מושחתות, היו צדקניות ב"מרכאות" נכנסו לתיבה.

העופות היו מושחתים, החיות היו מושחתות, כי האווירה היתה מושחתת! כתוב "ותשחת הארץ, גם הארץ היתה מושחתת, כל כך היה השחיתות כל כך גדולה. ואף על פי כן אומר לו ה' אני... גמרנו, אני הולך ומביא מבול. פתאום נפטר מתושלח... שבעה ימים, מאריכים להם שבעה ימים. אחר כך ה' מוריד גשם ארבעים יום, הגשם הזה יורד גשמי ברכה, ונח בתוך התיבה, צחקו עליו, הנה רק גשם יורד, מה אתה הולך? איזה מבול איזה כלום! וה' עשה את זה בכדי שאולי יחזרו בתשובה. לא חזרו בתשובה. רק אז, אחרי ארבעים יום – נעשה מה שנעשה. אז גם הבהמות כל כך הושחתו.

אבל מה כתוב אחר כך בפסוק? "ותמלא חמס מפניהם", אומר רש"י שלא נגזר גזר דינם אלא על הגזל, כלומר שהיה להם הרבה עוונות, אבל על הגזל נגזר דינם. מדוע? אדם שהוא לא גזלן, עובר את כל העברות, וכפי שאמר דניאל לנבוכדנאצר "וחטאיך בצדקה פרוק", תן צדקה ותגמור! תחזור בתשובה ותתן צדקה. דור המבול כל כך היו מושחתים שלא היו מסוגלים לתת צדקה. דור המבול, גם אם היו נותנים צדקה, הצדקה היתה גנובה, גנבו את זה ממשיהו אחר, ועל כן גם בתשובה לא חזרו, האווירה לא איפשרה להם לחזור בתשובה. למרות שנה אמר להם תחזרו בתשובה, תטיבו דרככם, זה לא עניין אותם.

רק אחר כך, כשנח יצא מהתיבה, נח התפלל להקדוש ברוך הוא, "וירח את ריח הניחוח", וה' אמר שעוד לא יביא מבול לעולם.

בשולחן ערוך הלכות בורר, כתוב בהקדמה שכל כך הדינים האלה חמורים מאוד.

אומר הרב בעל ה"בן איש חי", הוא אומר באחת ההקדמות, הוא אומר על הפסוק שהקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל: 'זכור את יום השבת לקדשו, ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה', אומר מהר"י אבוהב עליו השלום, מובא בבן איש חי בהקדמה לפרשת יתרו ועוד נגיע לפרשת בשלח, וז"ל: "צריך לתת טעם על האזכרה, למה ה' מזכיר במצות שבת הוא מזכיר לנו: "זכור את יום השבת" יותר מאשר שאר מצוות? יש הרבה מצוות ולא כתוב בהם "זכור"? יציאת מצרים – כתוב "זכור", שבת בשביל מה צריך לומר "זכור את יום השבת לקדשו"?"



קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



ושם הגמרא אומרת בסוף, היה מעשה: "שבתא דרב ביבי הוה". היה תורנות כמו שיש היום בישיבות ביום שבת שבחורי הישיבה מחלקים את האוכל, פעם זה מחלק ופעם זה מחלק. והיה תורנות של רב ביבי, שבת שלו היתה, אומר רש"י – הגיע ליומו להיות עומד ומשמש על התלמידים. ולפניו היה כלכלה מלאה פירות – סל מלא פירות, תפוחי עץ, תפוחי זהב, סוגים של פירות. ומהו עשה? הוא בא ואמר לרבנים: רבנים, יש לי פירות לתת לכם, לקח את הסל של הפירות ושפך על השולחן והתפזרו כל הפירות. והגמ' אומרת: "ולא ידענא" למה עשה כך. האם מפני שאסור לברור אוכל מתוך אוכל, אז כשהוא פיזר, זרק ופיזר את זה אז כל אחד ואחד יכול לקחת מה שהוא רוצה, או אם היה מביא להם תפוחי עץ לבד ותפוחי זהב לבד, היה צלחת תפוחי עץ וצלחת תפוחי זהב – זה לא... לקח להם את הסל הגדול וזרק לפניהם, תראו עין טובה, יש לי כל כך הרבה להביא לפניכם.

טוב שאדם יזכור את הכללים, ולפרטי פרטים עוד נגיע. הכלל בבורר, יש שני סוגי בורר, בורר ביד, כמו שהנשים לוקחות מגש ושמים בפנים אורז ובוררות אורז אורז אם יש בפנים איזה משהו לוקחים וזורקים אותו. ויש בורר בכלי – נפה או כברה. נפה – כשמנפה בנפה, יורד הקמח והפסולת נשארת למעלה. בכברה – זה הפוך, הזבל יורד למטה והאוכל נשאר למעלה. כך יש בורר ביד ויש בכלי.

בכלי – כלי שמיוחד לנפות או שמיוחד לברור, כמו שהיום המציאו מין כף עם חורים חורים שאפשר להכניס לקופסה של הזיתים ולהכניס ולהוציא, זהו כלי מיועד לברירה. ובכלי שמיועד לברירה – אם בורר אוכל מתוך פסולת או פסולת מתוך אוכל – אסור. ואין זה משנה אם כרגע אני רוצה לאכול או עוד שעה או עוד חמש שעות – אסור כי בכלי תמיד אסור ובכלי שמיועד לברירה. ואם זה כלי לא מיוחד לברירה, אז מהתורה פטור אבל אסור מדין דרבנן כי זה בכלי.

ביד – זה דרך אחרת, וביד יש גזירה אחרת. לדוג' סלט שסחטו עליו לימון ויש בו גרעינים, או אדם מקבל מנה של אוכל, ורואה בתוך האוכל עצם שלמה או חתיכת עצם. והוא לא רוצה לאכול אותה אלא לזרוק אותה; אפילו שהעצם הזאת, אולי מישהו אחר יאכל אותה, אבל מכיון שאני לא רוצה לאכול אותה, אם אני מוציא ושם אתה זה בצד, ההוצאה הזאת גם אם היא ביד זה ברירה של פסולת מתוך אוכל ואסור. אפילו שכרגע אני רוצה לאכול, וזה מפריע לי באכילה, לא לאחר שעה, אלא עכשיו אני אוכל – גם כן אסור כי זה פסולת מתוך אוכל.

אבל אם זה הפוך – אוכל מתוך פסולת, יש צלחת עם חומוס וגרעינים, או צלחת עם חומוס וזבל, או שאכלו קליפות של גרעינים וזרקו בתוך הצלחת, אדם לוקח נגיד דוגמא קליפות שקדים בתוך הצלחת של השקדים, אני כרגע לא מדבר מדין מוקצה אלא אני כרגע מדבר מדין בורר, אז אם לוקח אוכל מתוך פסולת, אם האוכל הזה הוא רוצה לאכול אותו בתוך שעה, בגמרא כתוב לאלתר – מייד. אומר הטורי זהב – מייד, אי אפשר להגיד, אלא מייד פירושו לפני הסעודה. או כמו שאומר הבית יוסף, יש מאן דאמר שאומר מה הכוונה מיד – מסעודה לסעודה, אפילו

גרעינים של הלימון, ואם יוציא את הגרעינים עובר על איסור חטאת, ואם התרו בו חייב סקילה, והאוכל ייאסר, וכי מה קרא שחייב?! ובפרט שזה לכאורה מלאכה שאינה צריכה לגופה, שהרי איני צריך לגרעין הזה! והפוסקים מאריכים להסביר מהי ההגדרה של בורר, למה יש לפעמים שמותר, ויש פעמים שאסור.

אומר הרב, אתה חושב שבורר זה מלאכה קלה או דינים קלים, יש הרבה פרטי פרטים בדיני בורר. אם זה נקרא מפני שתקנת את האוכל, אתה לא צריך את העפר אבל תקנת את האוכל, או למשל מה שמעיד עליו בעל "תורה לשמה", הוא אומר, שפעם אחד היה יהודי אחד פשוט, הלך והגיע לאיזה בית מלון, שילם כסף בערב שבת לישון במלון הזה, מלון של גויים. בא לשמה, ראה קר לו! אמר לבעל המלון: "קר לי!". אמר לו תראה יש חדר גדול, שמה יש הסקה, תכנס לחדר הגדול! לבד תהיה. בסדר, מה אכפת לו, העיקר שיהיה לו חם. נכנס לחדר הגדול ויש שמה הסקה, התחיל לנוח, פתאום שומע קבוצה, אנשים באים, צועקים, רעש, אומר להם בעל המלון: תשלמו כסף!! אמרו לו אנחנו לא נשלם לך כסף!! אנחנו רוצים לישון רק כמה שעות, בשביל זה אנחנו נשלם לך כסף!! הרצפה שלך?! מה אתה חושב!! וכך התחילו לצעוק עליו. ראה אותם אנשים אלימים. אמר להם בעל המלון, אתם יודעים מה? אני יש לי חדר גדול, מוסק, תכנסו לשם. כולם, אנשים בריונים. הוא שוכב שמה, ראו אותו, התחילו לדבר ביניהם, אמרו: אם זה יהודי, ניתן לו מכות, ואם זה מוסלמי משלנו – נרחם עליו. הוא קם, פחד, רעד, היה לו נר, הדליק נר, אמר להם: תראו הדלקתי לכם נר שיהיה לכם אור, לא תהיו בחושך! ראו אותו שהדליק נר ביום שבת, אמרו – בודאי זה לא יהודי, שתקו ועזבו אותו. אחרי כמה שעות עזבו והלכו. הוא קם וזכר שהדליק את הנר, בכה, ובבוקר בא לרבנים ואמר להם: תראו, אני הדלקתי את הנר, אבל אני לא הייתי צריך את הנר!! אני הדלקתי את הנר מפני לסטים, מפני רוח רעה, בגללם לא בגללי, אני לא צריך, זה מלאכה שאינה צריכה לגופה! אמר לו הרב, אף על פי כן עברת על איסור דרבנן, תעשה תיקונים. כלומר, מלאכה שאינה צריכה לגופה, מהתורה למאן דאמר, חוץ מהרמב"ם אין בזה איסור – רק מדרבנן.

ועדיין בורר זה דין מיוחד, גם אם לא צריך את הגרגיר עפר או את האבן, אף על פי כן אתה חייב.

יותר מזה. צלחת שיש בה לדוגמא – חומוס וגרעינים שמעורבים יחד, שניהם מיני אוכל. והוא רוצה להגיש לאורחים רק חומוס. אבל יש לו צלחת שיש בה עשרים גרעינים על מאה חומוס. לכן הוא אומר, וכי אני אקח חומוס חומוס אחד אחד, עדיף שאקח את העשרים גרעינים ואשים אותם בצד ואביא להם חומוס. יותר נח. ה"נח" הזה, לא נח לשמים ולא נח לבריות. ה"נח" הזה עשוי לחייב אותו בחיוב חטאת. למה חטאת, הרי זה אוכל וזה אוכל, זה חומוס וזה גרעינים, הרי עוד שעה אני אוכל את הגרעינים!!

אלא ברגע שאתה לא צריך את האוכל הזה ואתה הוצאת אותו, ההוצאה או ההפרדה הזאת זה נקרא "פסולת" במרכאות וחייב. כל כך הדבר הזה חמור.



קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



כתוב בשולחן ערוך (שיט, א) על מה שקוראים לה "סלטא" "סלט'ש". וז"ל: "מותר לברור הירק שקוראים שלאטי"ן מן העלין המעופשין שבו, כל מה שצריך לאכול באותה סעודה". כלומר, אם יש לנו חסה-שלאטי"ן - מותר לברור הירק מן העלים המעופשים, שבו כל מה שאתה צריך לאכול באותה סעודה. והיאך מדובר פה, בחסה שלמה, שאקח את העלים הפנימיים שאני רוצה לאכול אותם ואשאיר את העלים החיצוניים? אומר ה"משנה ברורה" וה"כף החיים", מה שכתוב פה שמותר לברור הכוונה היא שמונח לפנינו עלים טובים ומעופשים, הוא פירק את החסה, ושם אותה במגש שבו היה מעורב בו מעופשים ועלים טובים. לכן יקח את העלים הטובים לאכילה ויאכלם. למרות שיישארו עלים מעופשים, זה אוכל מתוך פסולת. אבל מה יהיה הדין בחסה שלמה והעלים שמסביב הם לא ראויים לאכילה, או שלי הם לא ראויים לאכילה, כגון שהוא מפונק, אז מה נעשה? האם אני חייב לקחת מבפנים ולחתוך או יכול להוציא את העלים העליונים? אומרים המפרשים, מותר להוציא את העלים העליונים כי דינו כמי שמקלף תפוחי זהב. ובלבד שתאכל זאת תוך שעה. אם אתה קלפת את התפוח הזהב הזה או שקלפת את העלים האלה שאתה לא יכול לאכול אותם, מותר לך להוציא אותם, אבל אתה חייב לאכול את זה תוך שעה לאכול את החסה הזאת.

היום כשמוכרים גזר, אז כבר במפעל מנקים אותו ושוטפים אותו ומביאים גזר נקי בלי עפר. אבל פעם היו מביאים את הגזר עם עפר. וכן במלפפונים היה עם בוץ, וכן בצנון, הראש שלו עם עפר. האם מותר לקחת את הצנון או הגזר או המלפפונים, לשים אותם בתוך סיר עם מים, ולשפשף אותם שהעפר ירד למטה ויהיו נקיים?

או דוגמא נוספת, צנון או גזר או מלפפון שדבוק עליהם ניירות או קש, ואני שם אותם בתוך סיר מים, ומשפשף אותם והנייר או הקש צף למעלה, האם זה מותר?

להלכה, בין אם זה עם נייר וזה צף מלמעלה ובין אם זה עפר והוא יורד למטה, בין כך ובין כך זה נקרא בורר ואסור, משם שבורר את הפסולת מתוך האוכל. לכן אומרים, שכבר תרחץ אותם מערב שבת!

אבל אם לדוגמא יקח את הצנון או המלפפון עם הבוץ או העפר, וישים מתחת הברז ושם ישפשף זאת בידיו, לא בתוך כלי, יש מי שאומר - אסור, גם אם אתה מוריד ובורר את הפסולת, את העפר מתוך המלפפון. ויש מי שאומר - מותר, כי אין זה דרך ברירה, כי בברירה אני מוציא את העפר וזורק אותו, כאן אני רק שם אותו מתחת לברז, אדרכא אני מפסיד הרבה מים כשאני שם אותו בתוך כלי, וכך ההלכה.

והאחרונים עוררו לבעיה חדשה. שיש תפוחי עץ או ענבים שמרססים אותם, ואי אפשר לאכול ענבים מרססים וצריך לשטוף אותם! יש מי שאומר - מכיון שאתה לא רואה את הריסוס, רק אתה רואה את הפרי, יניח אותם במים, ומותר. אבל אם אתה רואה כמין אבקה לבנה על הפירות - אסור לאוכלם כי זה מסוכן, וחייב לשטוף אותם, לכן לא ישים אותם בתוך כלי מים וישפשף אותם מהאבקה, מדין בורר.

שיקח כמה שעות. אחר כך מביא הבית יוסף את סברת המרדכי שמסעודה לסעודה אם זה יקח לו אחר כך 4 או 5 שעות זה לא נקרא. ואומר הבן איש חי שההגדרה בבית יוסף - שעה. שעה לפני הארוחה - מותר לך להכין אוכל מתוך פסולת, יותר משעה - אסור.

המכין מהבוקר לאחר הצהריים אוכל מתוך פסולת - חייב חטאת. אם ברר אוכל מתוך פסולת לאחר שעתיים או לאחר סעודה שניה - חייב חטאת. כלומר, מתי אוכל מתוך פסולת מותר? זה רק אם אתה עושה זאת ביד ולאכול מייד, תוך שעה כמו שהגדיר הרב בעל ה"בן איש חי".

כיום יש מכשיר שמקלף - קולפן, מכשיר מיוחד שמקלף תפוחי אדמה גזר או מלפפונים. והוא לא סכין. וכן יש מכשיר מיוחד להוריד שמסיר את הקליפות של השום. כל כלי מיוחד לקילוף, אם הקליפה ראויה לאכילה - אתה יכול להשתמש בה, אבל טוב להחמיר. ואם הקליפה לא ראויה לאכילה - אסור.

בשום יש בעיה. בראש של שום, יש קליפה גדולה שמכסה את כל שיני השום. ויש לכל שן שום קליפה שלו. הקליפה החיצונית זה דין "דש" והקליפה הפנימית זה דין "בורר", ויש בזה הרבה בעיות.

הרוצה לקלף בצל או שום, אם מקלף ואוכל - מותר. אם מקלף ושם בתוך צלחת בתוך שעה - מותר. וכשאתה מקלף בצל, מוציא את הקליפה שלו, תוך שעה - מותר, אבל לאחר זה כבר אסור. ואומר הרב משנה ברורה, אני לא מבין איך נוהגים להכין את הבצל ולקלף לפני כן, איך עושים נגד ההלכה ונגד הדין, וחיפש למצוא קולות, אבל מעיקר הדין - אסור.

תפוחי עץ - מי שיבואו לו אורחים אולי בעוד שעתיים. ורוצה להכין להם ולקלף תפוחי עץ לעוד שעתיים. למשנה ברורה - מותר, כי אתה יכול לאכול את התפוח עץ הזה עם הקליפה שלו. אדרבה, יש אנשים טבעוניים אומרים שטוב לאכול את התפוח עץ עם הקליפה שלו. אז אין דבר, אתה יכול לקלף אפילו אחרי שעתיים.

אומר הטורי זהב, המשנה ברורה, ה"בן איש חי" - גם תפוחי עץ, אם אתה רוצה לאכול עם הקליפה שלו תוך שעה שלו של האורחים שיבואו לך, יותר מזה לא!

שואל הרב בעל ה"בן איש חי" מי שיבואו לו אורחים לדוג' עוד שעה, ויש לו שק מלא שקדים עם בוטנים. ורוצה להגיש להם שקדים בלבד. אם אוסף שקדים מתוך הבוטנים - תוך שעה מותר. אבל אם הוא לא יודע אם האורחים הם לא רעבתנים, או שכ"א יקח שקד אחד. וכי אם באים ארבעה אורחים, יפה שיביא בפניהם רק צלחת עם ארבעה שקדים כנגד כאו"א, זה לא יפה. ובודאי צריך להגיש להם צלחת מלאה. אבל הצלחת המלאה הזו היא לא יאכל את כולה ויישאר לו ממנה, האם מותר לו להכין מראש צלחת מלאה שיישאר לו לעוד שעתיים שלו?! או לא כי אנו נגיד שזה רק מותר לאורחים שלך כי היום שבת. וע"כ הרב אומר, אני מסופק בזה, אבל אני נוטה לומר שזה מותר, כי זה שאני רוצה צלחת מלאה - זה נקרא לצורך, וזה תוך שעה, זה לא יפה להגיש רק ארבעה שקדים בלבד.



קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



ועל זה אומר ה"חזון איש" שעדין המים שבכף זה נחשב ברירה כי מי יקח את המים האלה עם הזבוב וישתה אותו?! כך שהמים האלה נהפכים ל"זבוב" לפסולת. וגם בין הכנפיים של הזבוב נשאר מים וזה נקרא בורר אוכל מתוך אוכל?!
ומעניין, ש"שולחן ערוך הרב" של בעל ה"תניא", כתב כך: "יש לי הזהרות והערות להרים להרים המכשולות והשגגות השכוחות ומצויות וכו'. ולפי דעת הרבה אחרונים יש בהם איסור כרת וסקילה במזיד וחטאת בשוגג וה' יכפר". ואני מבין דבר אחד מה שהוא ממשך ואומר "לא לסמוך על ההיתר הנהוג שאם נפל זבוב או שאר פסולת לכוס או לקערה ולהוציא על ידי כף ולשאוב קצת משקה עמו", כלומר הוא לא מסכים. אמנם המשנה ברורה כף החיים ו"בן איש חי" כן מתירים להוציא אותו עם מעט מים, אבל הוא אומר "לא!". שימו לב: "יש בזה חייב חיוב חטאת ואיסור סקילה!!!". אם אתה מוציא עם המים שלו, כמו סברת ה"חזון איש" לכאורה.

כך שאין תקנה, רק לשפוך מהכוס עד שיצא הזבוב או הפקק, אבל לנפוח בפיו עד שיצא – זה לא!
אבל, הוא אומר, אם המוקצה הזה נמצא באמצע, הפקק נמצא באמצע, לדחוף אותו בידיים זה מוקצה, אבל כשרוצה לדחוף אותו בפיו, מהרוח שבפיך מהאמצע לקצה בעד שתוכל לשפוך – אומר הרב מותר. אחרת – אסור. מכאן על מה המחלוקת.

להלכה הפוסקים כדעת השולחן ערוך של רבנו זלמן מהמירם וצריכים להחמיר, והפוסקים כדעת ה"בן איש חי" והמשנה ברורה יכולים להוציא בכף עם קצת מים וזה מותר. וה"ה במים האלה שיש בלבן, אם מוציא אותם עם קצת לבן – מותר.
אם אדם אומר למה אני אוציא אותם, אני אנער את זה - מותר. זה לא נקרא נייעור שבעלמא מדין "מגיס", כי זה קר ואתה רק מנער אותו. ולא רק זה. אתה פתחת ורואה מים למעלה, ואתה לוקח כף לנער אותו – מותר, כי אתה הופך את המים האלה לחלק מהמשקה ואין בזה בעיה של ברירה.

קומקום של תה-תיון, של תה עלים. בדרך כלל במקום שיוצא משם התמצית של התה, יש מסננת או רשת עם חורים, בכדי שעלי תה לא יעבור. ומשהו מאוד מעניין, ה"חזון איש" בדרך כלל שאומרים עליו "מחמיר מחמיר", כאן הוא מיקל ואומר אתה מוציא אוכל מתוך פסולת ומותר, כ"ז שזה מיד. אבל הרב "בית מנוחה", וה"בן איש חי" אומרים: זה חטאת, סקילה, כי זה בורר. ולכאורה איך זה אומר מותר, וזה אומר סקילה. אלא העניין הוא כך: אלה שפוסקים שזה בורר מדאורייתא, הם אומרים בשביל מה שמים את הרשת הזאת, לסנן! והכלי הזה שנקרא "רשת" זה כלי של סינון, וכבר אמרנו שבכלי בין אוכל מתוך פסולת ובין פסולת מתוך אוכל, בין מייד ובין לאחר זמן - חייב חטאת. אבל ה"חזון איש" אומר אחרת, התיון הזה נעשה בשביל התיון, והרשת בטלה כלפי התיון, כך שהכלי מיועד בשביל התיון.

הכלל הוא: לקחת את הפירות או הירקות ולשטוף תחת הברז מים – מותר. אבל לשים אותם בתוך הכלי, אם רואה את הלכלוך עליו – אסור, ואם לא רואה את הלכלוך עליו – אין זה אלא בשביל נקיון או מכל סיבה שהיא, ומותר לשים ולשטוף אותם בתוך כלי.
היום, ברוך ה', המים שבברזים בבתיים הם בדרך כלל נקיים. לפעמים יש בהם לכלוכים, אבנים וחול. היום, בברזים בדר"כ יש רשת שמסננת, ויש שמחמירים ולוקחים מסננת יותר מיוחדת. אלה שמחמירים ומקפידים לוקחים בד לבן וקושרים אותו על הברז בכדי שהמים יצאו יותר נקיים. אחרי שבוע הורא כבר קצת חום וקצת אדמדם.
לדעת השולחן ערוך, מכיון שהמים בדרך כלל נקיים, לכן מותר להשאיר את המסננת ולפתוח את הברז שיצאו מים. מסננת מבד, ואתה פותח את הברז ויוצא מים דרך המסננת - מותר, כי אין אדם לוקח את הבד הזה ולא יסחט ולא ישטוף אותו.
אבל אם המסננת הזאת התפרקה, או אם הברג הזה התפרק ביום שישי ורוצה להדק אותו שהמים לא יתזו מימנה ושמאלה, או שרוצה לחזק את ההברגה של הרשת-המסננת - אסור בשבת, כי אתה מתקן כלי. ועוד נעמוד לשיטת הרמב"ם.

יש היום כדים של מים שיש להם כיסוי למעלה מפלסטיק, מקום אחד יש בו נקב גדול ומקום אחד יש בו רשת, אדם מסובב אם רוצה רשת אז יוצא דרך הרשת מים, ואם רוצה דרך הנקב יצא דרך הנקב. והנפקא מינה, כשהמים לא קרים, ורוצה לשתות מים קרים, מוציא מהפריז'ידר תבנית קוביות קרח ושם אותם בתוך הכד מים בכדי לקרר את המים. וכשהוא שופך בכדי שגם הקוביות ירדו, בדרך כלל הקרח צף יותר למעלה והם הראשונים שיוצאים. לכן יצרו את הרשת בכד המים, כך שכשאני שופך יצאו מים בלי הקוביות. מהדין מותר, כי מה אכפת לנו אם במים יהיה קרח או לא, אין בזה נפקא מינה. מותר. אבל לדעת הרמב"ם - אסור, כי אתה רוצה להשאיר את הקוביות למטה, אתה מעוניין שהקוביות ישארו למטה שלא ירדו לתוך הכוס, אף על פי שהמים נקיים - אסור.

אבל דעת רוב הפוסקים כדעת השולחן ערוך שמתיר, כשהמים צלולים, אבל מכיון שהרמב"ם אסר והשולחן ערוך הביא את דעת הרמב"ם שאסור, אלה שפוסקים כדעת הרמב"ם צריכים להזהר ולהחמיר בדבר. אם יש אוכל שמן שנשאר כמה דקות והשומן קרש למעלה. פעם היו מוכרים חלב בבקבוק חלב, ולמחרת היית רואה שצף על זה שומן. וכן היום מצוי בקופסת אשל, או לבן, שבדרך כלל למעלה צף מים, ויש שביום חול רגילים לשפוך את המים האלו, אבל ביום שבת אם תשפוך את המים האלה, אתה בורר את הפסולת מתוך האוכל ולכן לכאורה אסור. שיטת מהריט"ץ והרדב"ז ומהר"י אבוהב – שדבר צף למעלה, הוא לבד, וזה אינו בורר. וכך אם נפל זבוב או יתוש לתוך כוס תה או יין, או שהפקק או חלק מהפקק צף מעל היין מה יעשה? יש מי שאומר מכיון שצף, הזבוב וכו"ב אין בזה כלום, כדעת מהריט"ץ שמיקל. אבל בעל ה"בן איש חי" והטורי זהב והמשנה ברורה וכף החיים להחמיר ונחשב בורר, לכן יקח בכף את הזבוב וכו"ב עם מעט מהמשקה.

אבל דעת רוב הפוסקים כדעת השולחן ערוך שמתיר, כשהמים צלולים, אבל מכיון שהרמב"ם אסר והשולחן ערוך הביא את דעת הרמב"ם שאסור, אלה שפוסקים כדעת הרמב"ם צריכים להזהר ולהחמיר בדבר. אם יש אוכל שמן שנשאר כמה דקות והשומן קרש למעלה. פעם היו מוכרים חלב בבקבוק חלב, ולמחרת היית רואה שצף על זה שומן. וכן היום מצוי בקופסת אשל, או לבן, שבדרך כלל למעלה צף מים, ויש שביום חול רגילים לשפוך את המים האלו, אבל ביום שבת אם תשפוך את המים האלה, אתה בורר את הפסולת מתוך האוכל ולכן לכאורה אסור. שיטת מהריט"ץ והרדב"ז ומהר"י אבוהב – שדבר צף למעלה, הוא לבד, וזה אינו בורר. וכך אם נפל זבוב או יתוש לתוך כוס תה או יין, או שהפקק או חלק מהפקק צף מעל היין מה יעשה? יש מי שאומר מכיון שצף, הזבוב וכו"ב אין בזה כלום, כדעת מהריט"ץ שמיקל. אבל בעל ה"בן איש חי" והטורי זהב והמשנה ברורה וכף החיים להחמיר ונחשב בורר, לכן יקח בכף את הזבוב וכו"ב עם מעט מהמשקה.

אבל דעת רוב הפוסקים כדעת השולחן ערוך שמתיר, כשהמים צלולים, אבל מכיון שהרמב"ם אסר והשולחן ערוך הביא את דעת הרמב"ם שאסור, אלה שפוסקים כדעת הרמב"ם צריכים להזהר ולהחמיר בדבר. אם יש אוכל שמן שנשאר כמה דקות והשומן קרש למעלה. פעם היו מוכרים חלב בבקבוק חלב, ולמחרת היית רואה שצף על זה שומן. וכן היום מצוי בקופסת אשל, או לבן, שבדרך כלל למעלה צף מים, ויש שביום חול רגילים לשפוך את המים האלו, אבל ביום שבת אם תשפוך את המים האלה, אתה בורר את הפסולת מתוך האוכל ולכן לכאורה אסור. שיטת מהריט"ץ והרדב"ז ומהר"י אבוהב – שדבר צף למעלה, הוא לבד, וזה אינו בורר. וכך אם נפל זבוב או יתוש לתוך כוס תה או יין, או שהפקק או חלק מהפקק צף מעל היין מה יעשה? יש מי שאומר מכיון שצף, הזבוב וכו"ב אין בזה כלום, כדעת מהריט"ץ שמיקל. אבל בעל ה"בן איש חי" והטורי זהב והמשנה ברורה וכף החיים להחמיר ונחשב בורר, לכן יקח בכף את הזבוב וכו"ב עם מעט מהמשקה.



קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



לדוג' אדם לוקח תמר ופותח אותו. יש בפנים גרעין, מה אני אעשה עכשיו, אני לא אוכל את התמר עם הגרעין. וכן במשמש, אני לא אוכל אותו עם הגרעין שלו. יש מי שאומר, תפתח את המשמש ותנענע אותו כמו לולב עד שיפול הגרעין. ובתמר שנדבק בו הגרעין מה תעשה? ואפילו אם תנענע אותו כל היום לא יפול, וכי לא תאכל!?

אומר ה"בן איש חי": בתמר, משמש, שזיף - מה שאתה עושה זה טוב. אתה עושה ככה (מושך לשני הצדדים וקורע את הפרי), אני אומר שאתה רוצה לאכול, ומוציא אוכל מתוך פסולת וגמרנו. אומר ה"חזון איש" - אם אתה רוצה לאכול תמר, תפתח את התמר, תתפוס את הפסולת, ולא תוציא אותה!! קח את התמר תמשוך אותו למטה ותאכל. כך במשמש, תפתח אותו, תתפוס את הגרעין, ותמשוך את המשמש ותאכל אותו. וה"ה בשזיף, כך אתה מוציא פסולת מתוך אוכל.

אומר ה"בן איש חי" מותר. עכשו הפוך. אומר ה"בן איש חי", זה דוקא בגרעין אחד, אבל אם יש שלושה או ארבעה גרעינים או חרצנים בתוך הפרי, איך תפתח ואיך תמשוך? לכן אומר, שבצימוקים אין תקנה, תכניס לפה, ומה שיישאר תוציא אותו בצנעא. אז זה קולא וחומרא מחלוקת ה"חזון איש" וה"בן איש חי".

ובאבטיח - אומר ה"בן איש חי" באבטיח שהוא מלא גרעינים, בזמנם לא היה אבטיח בלי גרעינים כמו היום, אז אבטיח בלי גרעינים היה משונה! וכעין מש"כ בספר "שמח נפש", אם אדם מצא ענבים בלי חרצנים, וכי הברכה שלהם "בורא פרי העץ", הרי ענבים בלי חרצנים אולי זה לא ענבים אלא זה פרי אחר? אלא זה ענבים ויש ענבים בלי חרצנים. זה בזמנם היום - ברוך ה', כבר השתנה, ו"אכשר דרא" ונהיו עצלים, לא רוצים לאכול ענבים עם חרצנים וקונים ענבים בלי חרצנים, וכך מגדלים לכתחילה.

עכ"פ בגרעין אחד תוציא ותאכל, אבל בשלושה או ארבעה, או באבטיח שהוא מלא גרעינים וכי בכל פעם תזרוק גרעינים החוצה, זה לא יפה ולא מכובד. לכן אומר הרב "בן איש חי" תקח את הפלח של האבטיח, תן לו מכה מלמעלה והגרעינים יפלו. ומה שירד ירד, ומה שלא ירד מותר להוציא ביד או במזלג את הגרעינים שנשארו. ואילו דעת ה"חזון איש" והמשנה ברורה - לאסור, אלא תכניס לפה את האבטיח ואת הגרעינים תפלוט אחר כך.

(יש אנשים מומחים ויודעים לפתוח אבטיח, ואנחנו לא... איך שפותחים - פותחים. יש אנשים מומחים ופותחים את האבטיח בין גרעין לגרעין, פלח כזה שנכנס בין הגרעינים והגרעינים מקבלים מכה. אבל הלא מומחים והגרעינים בתוך האבטיח, ומה שתפוס, ברגע שאתה מתחיל לאכול - בפנים מלא גרעינים. אבל נעזוב את זה. אומר - תן לו מכה.)

כמו כן במלון יש בפנים הרבה גרעינים, ויש פעמים שהגרעינים מעורבבים עם מים, לכן ישפוך את זה - נשפך. אבל יש פעמים שהגרעינים דבוקים בתוך המילון, מותר לקחת כף או מזלג ולגרד את הגרעינים האלה עם הזה שלהם ולהוציאם שלא בדרך ברירה.

אף על פי כן, מכיון שזה אומר שחייב מדאורייתא וזה אומר שמותר, לא נפסוק בזה כדעת ה"חזון איש" ולכן כשקונה תיון חדש, יקח מברג ויעשה חור גדול ברשת (מספיק חור אחד), שאז כביכול לא אכפת לו שיצאו מכאן בדרך עלים, ויהיה מותר בשימוש.

בתקופה האחרונה יש אנשים מפונקים, יש להם קפה, לא סתם קפה אלא קפה שבא מיוחד עם קופסה מיוחדת, ומכניסים את הקפה הזה בתוך המים והתמצית של הקפה נכנס לתוך הזה ואחר כך מוציאים את הקפה הזה וזורקים אותו וזה בחול תשתה ותבוא עליך ברכה אבל לא בשבת, בשבת יש בעיה של מבשל, יש בעיה של בורר, הרבה בעיות יש לך בהמצאה הזאת החדשה.

אכילת דגים

לדוגמא דג גדול, היו נוהגים לפתוח את הדג באמצע, מוציאים וזורקים את השדרה, ואוכלים את הדג. יש אנשים מומחים שמכירים בסוג דגים, ואיך מוציאים את השדרה בשלמותה. יש מי שאומר - זה מותר, כמו שמותר להוציא קליפה. ובפרט כשאתה אוכל מיד. אבל יש מי שאומר, איך תוציא עצם, הרי העצמות זה פסולת, ואתה מוציא פסולת מתוך אוכל! לכן אמרו תוציא את העצם ותמצוץ אותו בשביל הטעם. אבל הרי אדם פוחד שיכנס לו קוץ לתוך הלשון שלו וזורקים את זה.

לכן מהדין, אדם שרוצה לאכול עכשיו, לא בתוך שעה, יכול לפתוח את הדג ולזרוק את העצמות ולאכול את הדג. וכך בעצם של עוף. אם העצם נמצאת בתוך האוכל ואני רוצה לזרוק את העצם - אסור, אבל אם העצם נמצא בתוך האוכל, בתוך הטבעיות שלו ואני מוציא את העצם ומפרק את האוכל בשביל לאכול - מותר. ובלבד שיהא מיד.

כשיש ילד קטן או ילד או בעל או אשה מפונקים, אם האשה מכינה לבעלה לפני שהוא רוצה לאכול, לוקחת את הדגים ומוציאה את העצמות, ומביאה את הדג בלי העצמות, זה אסור אליבא דכולי עלמא. אבל לקחת את הדג עם העצמות, ולקחת ממנו חתיכת בשר ולבדוק שאין בו עצם, להכין לתינוק - מותר. אבל להכין לפני כן - אסור.

אבל אומר ה"חזון איש" - גם זה אסור!! נכון שהמשנה ברורה מתיר, אבל זה אסור, כי זה נקרא פסולת מתוך אוכל.

לכן נהגו כמה מבני אשכנז, שמכיון שיש מחלוקת איך לאכול דגים, זה אומר מותר וזה אומר אסור, ומצוה לאכול ביום שבת קודש, לכן הם לוקחים את הדגים וטוחנים אותם מערב שבת, טוחנים דק מן הדק ומבשלים אותו טוב טוב ואין עצמות ואוכלים את ה"געפילטעפיש", ואין בעיה של בורר.

וחלק מאנשי מרוקו נהגו, שכל השבוע אוכלים כל סוגי דגים, ובערב שבת היו קונים דגים גדולים שיש להם עצמות גדולות שאת זה בודאי שאי אפשר לאכול אותם, והיו מפרקים את זה לא לחתיכות קטנטנות והיו מבשלים את זה כך. כלומר לכבוד שבת היו נוהגים דבר מיוחד.

אכילת תמרים ושיזיפים וכיו"ב

הרוצה לאכול תמר או משמש או שזיף, צימוק או ענב - בדרך כלל אנו אוכלים בלי לשים לב, שיש בזה מחלוקת בין ה"בן איש חי" לבין ה"חזון איש".



קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



ואין להם מים חמים ואולי יבואו ויקחו ממני, משום פיקוח נפש! אומרים לו: "תראה, אתה חיממת את זה בשביל הקפה שלך ולא בשביל החולים". אז לא אומרים "אולי"... אבל אם נמצא בבית חולים והימם מים בשביל החולים, ואחר כך לקח את המים ושתה אותו אחר, אבל ברגע שחימם אנהנו אומרים שזה עיקר האיסור שבדבר.

שאלה שלישית: מי שיש לו בבית משרת, אומר לו: תשמע, אתה רואה פה חומוס ואתה רואה פה גרעינים? תוציא את החומוס לבד כי אנהנו רוצים לאכול חומוס. והמשרת הוציא את החומוס לבד בשביל לאכול את החומוס. ופתאום בעל הבית החליט את החומוס הזה נאכל בערב. אז אם נאכל בערב – עובר איסור וחייב חטאת! אומ שהולכים על השליח מהו חושב והוא חשב שלעכשו הוא עושה את זה. הבעל הבית עובר איסור או השליח עובר איסור?

אומר הרב, השליח, מסכן, מה אתה רוצה ממנו? הוא ברר על דעת כן שהבעל הבית יאכל את זה עכשו! אבל אם הבעל הבית אמר לו תברור לי את זה בשביל אחר הצהריים, אז שניהם עוברים איסור. ומה הנפקא מינה שיש בדבר הזה? שלשניהם אסור לאכול אותו. ואם זה היה במזיד – לעולם היה אסור להם לאכול אותו.

דוגמא נוספת, יש סלט עם גרעינים של לימון, והוציא את הגרעינים, אומרים לו: "הוצאת את הגרעינים? האוכל כולו נאסר!" הלך לזבל, אסף את כל הגרעינים של הלימון, שטף אותם ושם אותם בחזרה בתוך הסלט. האם אנו אומרים הנה הגרעינים עם הסלט, לא עזר לי העוון שלקחתי את הגרעינים! ואז הסלט הזה לעצמו מותר לו לאכול אותו, או עדין אסור לו לאכול אותו. אבל תקנתי, ומה אתה רוצה עוד!

אומר הרב בעל ה"בן איש חי" ב"תורה לשמה", אתה עברת את האיסור במה שעקרת והוצאת – חל האיסור על האוכל, ומה שהחזרת מהזבל בחזרה, זה אתה צריך לסבול עד שתוציא את הזבל מהאוכל, אבל לא תיקנת בזה את האוכל.

במקום אחר שואל הרב: מי שהתלככה לו החולצה. ולקח מגבת והרטיב אותה בשבת, וניקה את החולצה. פתאום נכנס מישוהו: "מה אתה עושה?" אומר לו: "מלולך". אומר לו: "מכבס!!". אמר לו איזה כיבוס? וכי מה שעשיתי עם המגבת זה כיבוס? אומר לו: כן, כיבוס!! איך עשית? אמר לו: הרטבתי את המגבת ושפשפתי את החולצה. אמר לו: הרטבת, שרייתו זהו כיבוס! אסור לך ללבוש אותה! אמר לו, אבל שוגג הייתי, לא ידעתי! שוגג – בלילה מותר, אבל עכשו אסור. אמר לו, אם אסור, אני יכלך את החולצה עוד הפעם האם יהא מותר לי? אומר הרב, לא יעזור שום דבר. כיון שכיבסת בשבת ועברת איסור, זה נאסר עליך, ואם עשית במזיד- החולצה אסורה לך לעולם, ואם עשית בשוגג – החולצה אסורה לך עד מוצאי שבת.

עכ"פ אומר מהר"ש אבוהב: בורר זה "מן המלאכות הקשות". ועדין יש עוד הרבה פרטים ופרטי פרטים. אבל אני רואה שהשעון הולך מהר.

בוטנים – כיום כמעט אין בוטנים בלי קליפות, אבל פעם היו בוטנים עם קליפות. וא"ת אדרבה, עושים טוב שמביאים בוטנים בלי קליפות כי יותר נח לאכול אותם, אבל יש בזה בעיה: בזמנם שהיה הכל עם קליפות, כשאני מקלף אני מקלף אותם אחד אחד ואוכל אותם אחד אחד – לכן מותר. אבל היום אם יביאו לך עם קליפות, אתה לא יכול לפתוח אחד אחד ולשים אותם על השולחן, אתה יכול לפתוח ולאכול אותו. אם אתה תשים אותם על השולחן זה נקרא בורר, מי עושה היום אוכל עם קליפות? מעטים אוכלים עם קליפות!

אותו דבר **בשקדים**. שקדים אתה פותח ואוכל, אל תקח שקד ותשים אותו על השולחן ותקח... כי זה בעיה. אז גם בזה ההלכה לא משתנה, אלא המציאות היא משתנה.

אם יש לו צלחת, לדוגמא עם שקדים ובוטנים מעורב וברר את השקדים לבד לאכול אותם בערב, אמרנו שעובר איסור דאורייתא. כי בורר אוכל מתוך פסולת, לא מייד אלא לערב – אסור מדאורייתא. אם בירר כך לערב ואחר כך חזר בו ואכלם מיד, האם זה מותר או כיון שכבר עבר על איסור דאורייתא אסור לאוכלם. כלומר, האם פקע ממנו איסור תורה, או שנאמר כיון שעברת איסור – עברת איסור! או השאלה אחרת. בירר אוכל כדי לאכול עכשיו שמותר מן הדין, אבל לאחר הברירה אמר שיאכל אותו בערב. האם אני עובר על איסור תורה שהשארתי את האוכל לערב או לא. ה"רב פעלים" עמד על כמה שאלות בענין הזה בארוכה. שאלה אחת: לדוג' מי שהיה לו אוכל מבושל מיום שישי בישול גמור. וביום שבת הוא קר, וביקש מגוי שיחמם את האוכל. האם יש בזה איסור, זה אסור לך לאכול אותו, כי הרי אמרת לגוי שיעשה לך. מה עשה האדם הזה? אמר, זה אסור? בסדר, "גוי! תכבה את הגז!". כיבה. השארת את זה שיתקרר האוכל, יהיה כמו לפני שחימם אותו והתקרר ועכשו אני רוצה לאכול אותו – אומר הרשב"א: "כמדומני שזה אסור", כי כבר נעשה בזה עוון, מה אתה מקרר אותו? זה לא עוזר לך שום דבר. אומר הרב "בן איש חי" אף על פי שהרב בעל "פרי מגדים" הסתפק בדבר הזה, לו זה ברור שלא יעזור שום דבר, עברת איסור – אתה תגיד אחר כך אני אתקן אותו, לא יעזור לך שום דבר.

שאלה שניה: מי שברר אוכל מתוך פסולת לאכול אותו בערב - חייב סקילה. אומר הרב בן איש חי, סקילה, הרי צריכה התראה, להתרות בו: "אדוני – אסור לך!!". מה אסור לי? אסור לי לאכול חומוס?! מה אסור לי? מה אתה צועק עליי - אני אגיד לו. "מה!! הרי אתה רוצה לאכול את זה בערב!!!" "מי אמר לך? מי אמר לך שאני רוצה לאכול את זה בערב?! אז אתה לא יכול להתרות בי!!". ואפילו אני אמרתי שאני רוצה לאכול בערב ואני צועק עליך ומשקר עליך, אין אדם עושה עצמו רשע, אז איך מתרים בו?!

והרב השיב על זה בארוכה. והביא תוספות שאומרים, למשל, אם גר על יד בית חולים, וחימם שם מים בשבת בשביל כוס קפה, אומרים לו "אסור!!" אבל אולי בבית חולים ירצו לאיזה זריקה להרתיח את המזרק,



קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



נח - תשנ"ט - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



לכן מה יעשה האדם? ילמד הלכות בורר, ובזה אתה בורא מלאך שקוראים לו מלאך בורר. וכל פעם שתרצה לברור משהו, יבוא המלאך בורר שלך ויגיד לך, אני מלאך! אתה יודע שאסור? כתוב כך וכתוב כך, וכך תימנע מהדבר הזה כי המלאך ישמור אותך מכל רע וישמור את דרכיך.

ויהי רצון שנזכה אנחנו לקיים את המצוות שבת כהלכתה, כמו שכתוב אם שומרים שבת כהלכתה, אנחנו זוכים לביאת הגואל, ובפרט אם שומרים שתי שבתות כהלכתן אז הגואל בא במהרה, ויהי רצון שנזכה שיהיה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

***רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!
שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org**

